

Notat

OPPDRAG	Konsulentbistand innfartsparkering Sandbakken	DOKUMENTKODE	10265138-01-RIM-NOT-001
EMNE	Naturverdier og fremmede arter	TILGJENGELIGHET	Åpen
OPPDRAGSGIVER	Sarpsborg kommune	OPPDRAGSLEDER	Maria Morken Lines
KONTAKTPERSON		UTARBEIDET AV	Åse V Lindmark
KOPI		ANSVARLIG ENHET	Multiconsult AS

SAMMENDRAG

Multiconsult har i forbindelse med planleggingen av ny innfartsparkering ved Sandbakken, kartlagt naturverdier og fremmede arter i planområdet.

Dette notatet beskriver funnene av naturverdier og fremmede arter av karplanter fra kartlegging av tomte hvor den nye parkeringen er planlagt, samt de tiltak som anses som nødvendig for å unngå spredning av fremmede arter. Det er også gitt en anbefaling for minimum størrelse på bevaringssone rundt den hule eika som er registrert ved innkjøringen til boligen i Rokkeveien 1.

Naturverdier

Under kartleggingen ble det registrert ei stor eik og ei middels stor eik. Den store eika har en omkrets på mer enn to meter i brysthøyde. Den defineres derfor som utvalgt naturtype hule eiker og er omfattet av forskrift for utvalgte naturtyper. Det er også registrert et friskt grovt asketre, samt flere unge asketrær i planområdet. Ask er vurdert til sterkt truet EN på Norsk rødliste for arter. Dette kommer av reduksjon i populasjonsstørrelse som følge av at arten er rammet av askeskuddsyke. For best mulig å kunne hensynta naturverdiene bør anleggsgjennomføringen vurderes i samråd med arborist.

Fremmede arter

Det ble ved kartleggingen påvist store mengder fremmede uønskede plantearter som forårsaker infiserte masser i planområdet. Forskrift om fremmede organismer og naturmangfoldloven § 6 regulerer håndtering av fremmede arter, og er hjemmel for vurderingene som er gjort i dette notatet. For å ivareta kravene som stilles i lovverket bør utførende entreprenør innarbeide de anbefalte tiltakene beskrevet i dette notatet i sine kvalitetssystemer og kontrollrutiner (internkontrollsystem).

01	10.12.25	Revisjon er oppdatert med konkretisering av anbefalte tiltak	ÅVL	ASO	MAML
00	15.09.25	Notat med resultater fra kartlegging av naturverdier og fremmede arter i felt, samt en beskrivelse av tiltak som er nødvendige for håndtering av fremmede arter.	ÅVL	ASO	MAML
REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
2	Relevante krav og retningslinjer.....	5
2.1	Naturverdier.....	5
2.2	Fremmede arter	5
3	Registrerte naturverdier.....	6
3.1	Resultater fra kartlegging av naturverdier i felt.....	6
3.2	Anbefalte tiltak for å ivareta hensyn til naturverdier	6
4	Registrerte fremmede arter	7
4.1	Resultater fra kartlegging av fremmede arter.....	7
4.2	Plan for håndtering av fremmede arter	7
4.2.1	Estimert omfang av infiserte masser	8
4.2.2	Lokalisering av forekomster som forårsaker infiserte masser.....	8
4.2.3	Anbefalte tiltak for å unngå spredning av fremmede arter	10
	Referanser.....	12
	Vedlegg A Bilder av registrerte forekomster av fremmede arter.	13

1 Innledning

Bakgrunn og kartlegging

Multiconsult har i forbindelse med planleggingen av ny innfartsparkering ved Sandbakken, kartlagt naturverdier og fremmede arter av karplanter i planområdet ved Sandbakken.

Det ble ved kartlegging registrert flere forekomster av ulike uønskede fremmede arter, samt enkelte forekomster av naturverdier.

Lokasjon av naturverdier og fremmede arter registrert ved kartlegging er vist på kartet i figur 1. En fullstendig presentasjon av registrerte naturverdier er gitt i kapittel 3 og registrerte fremmede arter er gitt i kapittel 4.

Naturverdier

Av naturverdier ble det blant annet registrert et stort eiketre som strekker seg inn i planområdet. Eiketrær med stamme som har en diameter på minst 63 cm eller en omkrets på minst to meter i brysthøyde defineres som utvalgt naturtype, hule eiker, og er beskyttet etter naturmangfoldloven.

Hvis man unnlater å ta rimelige hensyn til naturmangfoldet, kan man bryte aktsomhetsplikten (§ 6) (nml, 2009). I kapittel 3.2 er det beskrevet hvordan den hule eika anbefales å ivaretas i videre planlegging av tiltaket. Anbefalingene som er oppgitt kan fungere som et utgangspunkt-, men før kommunen treffer en avgjørelse i denne saken, må det suppleres med konkrete vurderinger av tiltaket som er valgt. Se skjerpede saksbehandlingsregler i kapittel 2.1.

Fremmede arter

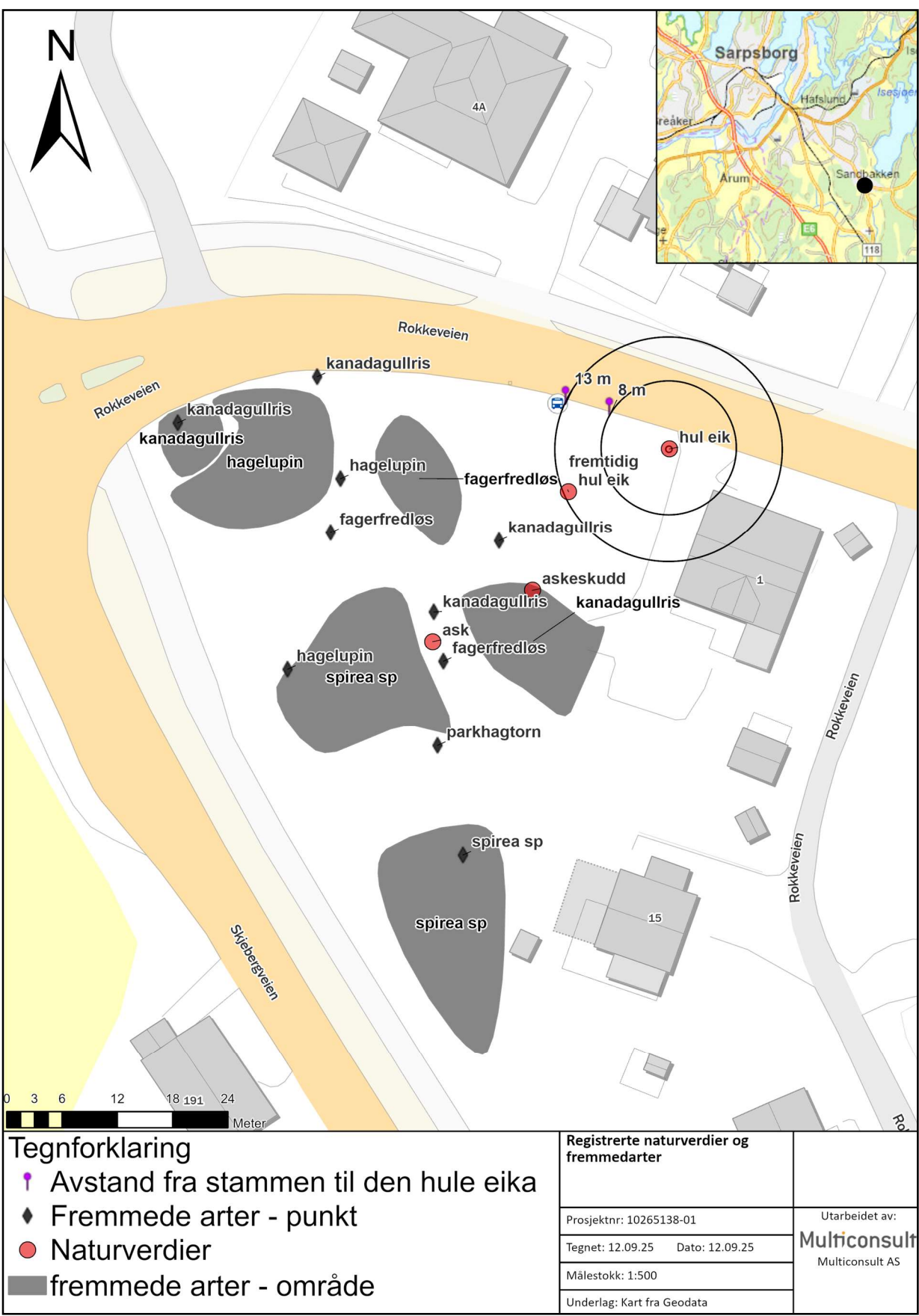
Naturmangfoldlovens generelle aktsomhetsplikt (§ 6) (nml, 2009) og forskrift om fremmede organismer (§ 18 og § 24, 4. ledd) (2015) regulerer håndtering av fremmede arter, og er hjemmel for vurderingene som er gjort vedrørende fremmede arter i dette notatet. En nærmere beskrivelse av relevante krav og retningslinjer om fremmede arter er gitt i kapittel 2.2.

Gravearbeider og massehåndtering, samt masseutskiftning som vil innebære overskuddsmasser, vurderes som en risiko for uønsket spredning av fremmede arter i dette prosjektet. Særlig vil håndtering av både vegetasjon og masser i områder med hagelupin kunne utgjøre en stor risiko. Anbefalte tiltak som anses som nødvendig for å unngå spredning av fremmede arter i henhold til gjeldende regelverk er gitt i kapittel 4.2.

For å ivareta kravene som stilles i lovverket bør utførende entreprenør innarbeide de anbefalte tiltakene vedrørende fremmede arter i dette notatet i sine kvalitetssystemer og kontrollrutiner (internkontrollsystem).

Registreringer vist i kart

Figur 1. Lokasjon av naturverdier og fremmede arter registrert ved kartlegging av tomte. Kilde: Multiconsult AS

2 Relevante krav og retningslinjer

2.1 Naturverdier

I skriv fra Statsforvalteren i Oslo og Viken, om kommunens ansvar for utvalgte naturtyper, datert 11.10.2021, står følgende:

Naturmangfoldloven § 53 inneholder skjerpede saksbehandlingsregler som gjelder for alle offentlige beslutninger som berører forekomster av en utvalgt naturtype. Reglene får betydning når kommunen tildeler tilskudd, forvalter fast eiendom, utarbeider planer og treffer vedtak.

Vedtak som berører utvalgte naturtyper kan fattes etter en rekke lover og forskrifter, blant annet plan- og bygningsloven, jordlova, forskrift om nydyrking, skogbruksloven, forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål, vannressursloven, energiloven, forurensningsloven etc.

Konsekvensene skal utredes

Før kommunen treffer en avgjørelse i saken skal konsekvensene av tiltaket eller virksomheten for naturtypens utbredelse og tilstand klarlegges. Her siktes det ikke til en ordinær konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven, men til en enklere og samtidig mer spesifikk kartlegging av konsekvensene for naturtypens utbredelse og tilstand. Kravet til konsekvensanalyse supplerer dermed det alminnelige kravet til tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og prinsippet om samlet belastning i naturmangfoldloven §§ 8 og 10, jf. § 7.

2.2 Fremmede arter

Forskrift om fremmede organismer

Forskrift om fremmede organismer (Lovdata, Forskrift om fremmede organismer, 2015) stiller krav om at den ansvarlige for «tiltak som kan medføre utilsiktet spredning av fremmede organismer i miljøet» skal opptre aktsomt for å hindre at tiltaket medfører uheldige følger for det biologiske mangfoldet (§ 18).

Det stilles krav til at den ansvarlige for flytting av løsmasser eller andre masser som kan inneholde fremmede organismer i rimelig utstrekning undersøker om massene inneholder fremmede organismer som kan medføre risiko for uheldige følger for det biologiske mangfoldet dersom de spres, og treffe egnede tiltak for å forhindre slik risiko (§ 24, 4. ledd). Vi definerer uheldige følger som kan medføre risiko for det biologiske mangfoldet som negativ økologisk effekt i henhold til Artsdatabankens risikovurderinger av fremmede arter.

I tillegg til kravene i Forskrift om fremmede organismer, gjelder naturmangfoldlovens generelle aktsomhetsplikt (§ 6) (Lovdata, Naturmangfoldloven, 2009).

Fremmedartslista

Artsdatabanken har i fremmedartslista 2023 vurdert hvilken økologisk risiko karplanter som ikke er naturlige hjemmehørende i Norge (og etablert i landet etter år 1800) medfører for det stedegne biologiske mangfoldet (Artsdatabanken 2023). Basert på dette arbeidet er de vurderte artene inndelt i fem risikoklasser: *Ingen kjent risiko (NK)*, *lav risiko (LO)*, *potensielt høy risiko (PH)*, *høy risiko (HI)* og *svært høy risiko (SE)*. Alle arter som er vurdert til HI eller SE har negativ økologisk effekt, men dette kan også gjelde arter som er vurdert til LO eller PH.

3 Registrerte naturverdier

3.1 Resultater fra kartlegging av naturverdier i felt

Ved kartlegging ble det registrert ei stor eik og ei middels stor eik. Den store eika er omfattet av forskrift for utvalgt naturtype hule eiker (stammeomkrets i brysthøyde >200 cm), og den middels store eika kan omtales som en «fremtidig hul eik» (med stammeomkrets på ca. 150 cm i brysthøyde).

Det ble også registrert et friskt grovt asketre, samt flere forekomster av unge asketrær spredt i planområdet. Ask er vurdert til sterkt truet EN på Norsk rødliste for arter 2021. Dette kommer av reduksjon i populasjonsstørrelse som følge av at arten er rammet av askeskuddsyke.

Se lokasjonen av registrerte naturverdier på kartet i figur 1, og foto av de to eiketrærne og det grove asketreet i figur 2.

Figur 2. Foto av eiketrærne og asketreet (eik omfattet av forskrift til venstre, fremtidig hul eik i midten og det groveste av asketrærne til høyre).

3.2 Anbefalte tiltak for å ivareta hensyn til naturverdier

Kroneradius på den hule eika er målt til ca. 8 meter. Rotsystemet er allerede påvirket av nærliggende utbygging (vei og bolig). For å unngå negativ påvirkning på eika, anbefales en bevaringssone på minimum 13 meter fra stammen (kroneradius + 5 m). Se skisse som illustrerer disse beregningene tegnet inn på kartet i figur 1. Bevaringssone må markeres **fysisk** på anleggs plass med gjerder eller tilsvarende. Endelig vurdering av beskyttelsestiltak og anleggsgjennomføring bør avklares i samråd med arborist før oppstart av arbeidene.

4.2.1 Estimert omfang av infiserte masser

Påviste fremmede arter i prosjektet er vist med fargekode (svart/rød basert på plan for håndtering) i tabell 2, og det er oppgitt estimerte gravedybder knyttet til forekomster av artene som forårsaker infiserte masser.

Gravedybdene som er oppgitt i tabell 2, er et utgangspunkt for entreprenørene. Hvor dypt det må graves under forekomstene for å få opp rotsystemet til plantene må vurderes for hvert enkelt tilfelle. Det kan noen steder måtte graves dypere enn oppgitt, og noen steder kan det være tilstrekkelig å ta mindre. Hensikten er å få med hele rotsystemet til plantene, infiserte masser med frøbank og eventuelle rotskudd.

Tabell 2: Estimert omfang av masser med innhold av fremmede arter (infiserte masser) knyttet til forekomster av de ulike artene.

Norsk navn	Spredningsenheter	Gravedybde (cm)
Hagelupin	Fragmentering + frø	20
Kanadagullris	Jordstengler + frø	20
Fagerfredløs	Jordstengler + frø	20
Spirea sp	Jordstengler + frø	50

4.2.2 Lokalisering av forekomster som forårsaker infiserte masser

Lokasjon av forekomster med fremmede arter som forårsaker infiserte masser er vist med fargekode på kartet i figur 4. Registreringene som er vist på i kart i dette notatet er fra august 2025. Alle registreringer er koordinatfestet, og kan på bestilling oversendes entreprenør for bruk i styringssystemene i maskinene.

Kartlegging av fremmede arter er «ferskvare» og utstrekning og lokasjon av forekomstene kan endres flere meter fra år til år. Det kan også være frøbank av fremmede arter i massene, som vil kunne spire dersom massene blir lagt åpne. Dette gjelder særlig ved områder med hagelupin. Plassering og utstrekning av forekomster vist på kart i denne rapporten bør derfor skjønnsmessig vurderes om skal måles inn på nytt, eller merkes med bånd ved anleggsstart.

Hagelupin er en art med svært stor spredningsrisiko ved massehåndtering, og den har svært negativ økologisk effekt. Arten spres lett ved masser og kan fortrenge alle andre plantearter i bunn- og feltsjiktet der den etablerer seg. Forekomstene med hagelupin bør derfor alltid måles inn nøyaktig og merkes med bånd ved anleggsstart, slik at entreprenør forholder seg til artens faktiske utstrekning ved massehåndtering og gravearbeider.

Figur 4. Lokalisering av forekomster med fremmede arter merket med fargekode.

4.2.3 Anbefalte tiltak for å unngå spredning av fremmede arter

Viktige oppfordringer

Det oppfordres til at det ikke utføres inngrep i områder med fremmede arter dersom det ikke er nødvendig av hensyn til gjennomføring av prosjektet. Tiltakshaver er ikke pålagt å bekjempe påviste fremmede arter i prosjektet, men å hindre spredning.

Det er ikke nødvendig å sette i verk tiltak mot spredning i områder der vegetasjon og fremmede arter ikke blir berørt. Det er heller ikke nødvendig å fjerne infiserte masser utover det som er nødvendig iht. planer i prosjektet.

For alt av overskuddsmasser som skal fjernes fra området må både plantemateriale og jordmasser til de berørte fremmede artene leveres til godkjent mottak. Mottaket skal alltid opplyses om innholdet av fremmede arter.

Fjerning av plantemateriale

Det anbefales at plantemateriale av fremmede arter fjernes før gravearbeider starter. Plantemateriale av hagelupin må pakkes i tette sekker og fortrinnsvis før frøsetting.

Permanent og midlertidig lagring av plantemateriale på området av fremmede arter skal skje uten fare for at kjøring og annen aktivitet utilsiktet sprer plantematerialet. Plantematerialet skal være i container eller tildekket, gjerne med duk under.

Oppgraving

Forekomstene fjernes på rot, og det er spesielt viktig at hele rotsystemet fjernes. Hvor dypt jordmassene er infisert varierer fra art til art. Gravedybene som er oppgitt i tabell 2, er et utgangspunkt for entreprenørene. Se også nærmere beskrivelser i kapittel 4.2.1.

For arter med frøspredning (hvilket gjelder samtlige fremmede arter påvist i dette prosjektet): Fjern toppmasser infisert av frø (ca. 20 cm) i en utstrekning på ca. 50 cm ut fra ytterste plante i forekomstene.

For arter med vegetativ spredning (hvilket gjelder forekomster av kanadagullris, fagerfredløs og spirea sp i dette prosjektet): Fjern løsmasser med jordstengler, omkrets for utgraving vil variere.

Transport

Transport av plantemateriale og masser infisert av fremmede arter ut av anleggsområdet må skje uten fare for at reproduktive plantedeler eller masser med frø eller røtter blåser/faller av lasteplan/container. Transporten skal derfor skje med tett bunn og overdekking, f.eks. i lukket container eller på tildekket lasteplan.

Rengjøring

Maskiner og utstyr som har vært brukt til håndtering av masser med fremmede arter må rengjøres før de tas i bruk til håndtering av «rene» masser i prosjektet eller på andre anleggsområder (andre prosjekter).

Før utkjøring fra anleggsområdet, skal kjøretøyets dekk børstes/spyles rene for masser som kan inneholde frø, stengel- og rotfragmenter. Oppsopet behandles på samme måte.

Mellomlagring

Mellomlagring av masser infisert av fremmede arter bør unngås. Masser med fremmede arter bør etter graving om mulig transporteres direkte til sluttpunktet, ettersom mellomlagring medfører en ekstra spredningsrisiko.

Det kan likevel være behov for mellomlagring av masser som skal gjenbrukes. Ved mellomlagring av masser infisert med fremmede arter vist med rød fargekode, gjelder følgende anbefalinger:

- Må ikke lagres nært vassdrag eller andre spredningsveier.
- Masser med fremmede arter må skilles fra andre masser, uten fare for spredning til disse.
- Rene masser (f.eks. til bruk som toppmasser) må ikke legges nær infiserte masser, eller i andre områder med risiko for spredning av fremmede arter fra omkringliggende områder.
- Infiserte masser legges på tett dekke eller på duk. Dersom massene legges på duk kan det være hensiktsmessig å legge en annen type løsmasser først (f.eks. flis). Det blir da enklere å unngå hull i duk når massene tas fra mellomlager.
- Infiserte masser dekkes med ugjennomtrengelig duk/presenning for å unngå spiring. Duk sikres mot vind og nedbør som kan spre frø og plantedeler.
- Duk må sjekkes jevnlig for hull, og eventuelt tildekkes.
- Massene må merkes (eks. markeres med skilt).
- Utstyr (maskiner, presenninger etc.) som har vært i kontakt med massene må rengjøres.

Ved gjenbruk av infiserte masser

Infiserte masser av alle fremmede arter utenom hagelupin er planlagt at så langt det er mulig skal gjenbrukes som toppmasser i området som skal etableres som plen i skråning/veikant i prosjektet. Se skisse for hvordan, vist på utklippet i figur 3.

Følgende bør gjøres der massene skal gjenbrukes:

- Slått/klipping utføres jevnlig (så ofte som det trengs for å holde planter korte og hindre frøsetting).
- Skjøtsel og oppfølging bør kontraktfestes i drifts-/skjøtelskontrakt.
- Overvåk og bekjemp eventuell spredning til nærliggende grøntarealer (eks. blomsterbed, skog etc.)

Områder som opparbeides kan være infisert i lang tid etter avsluttet arbeid på grunn av f.eks. lang levetid til frøbank. Det er derfor avgjørende med oppfølging, med jevnlig skjøtsel og overvåking i minimum 2-3 år.

Ved håndtering av masser infisert med hagelupin

Grunnet svært høy spredningsfare skal masser infisert av hagelupin ikke gjenbrukes, heller ikke innenfor tiltaksområdet.

Masser infisert med hagelupin skal leveres til godkjent mottak, der mottaket opplyses om innhold av fremmede arter.

Referanser

1. Artsdatabanken. (2023). Fremmede arter i Norge - med økologiske risiko 2023. Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/lister/fremmedartslista/2023>
2. Artsdatabanken. 2018. Norsk rødliste for naturtyper 2018. Hentet 11. september 2025 fra <https://www.artsdatabanken.no/rodlisefornaturtyper>
3. Forskrift om fremmede organismer. (2015). Forskrift om fremmede organismer FOR-2015-06-19-716. Lovdata.
4. Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven. (2011). Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven FOR-2011-05-13-512. Lovdata.
5. Miljødirektoratet. (2022). Kartleggingsinstruks - Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2. Veileder M-1930, versjon 24.01.2022.
6. Miljødirektoratet. (2023). Naturbase. Hentet fra <https://geocortex02.miljodirektoratet.no/Html5Viewer/?viewer=naturbase>
7. Naturmangfoldloven - nml. (2009). Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) LOV-2009-06-19-100. Lovdata.
8. Olberg, S.; Reiso, S. & Solfjeld, E. 2018. Veileder om skjøtsel og hensyn i forvaltningen av hule eiker. BioFokus-rapport 2018-13. Stiftelsen BioFokus. Oslo.
9. Skriv fra Statsforvalteren i Oslo og Viken, om kommunens ansvar for utvalgte naturtyper, datert 11.10.2021

Vedlegg A *Bilder av registrerte forekomster av fremmede arter.*

Alle foto er tatt av Multiconsult ved kartleggingen av planområdet den 27. august 2025.

Hagelupin:

Spirea sp.:

Fagerfredløs:

Kanadagullris:

